

1982-01-01

การศึกษาเกี่ยวกับ "ครอบครัว"

สุพิศรา สุภาพ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

สุภาพ, สุพิศรา (1982) "การศึกษาเกี่ยวกับ "ครอบครัว"," *Journal of Social Sciences*: Vol. 19: Iss. 1, Article 7.
Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol19/iss1/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การศึกษาเกี่ยวกับ “ครอบครัว”

รองศาสตราจารย์ สุภัตรา สุภาพ^{*}

1. ทำไมต้องศึกษาครอบครัว

ทุกคนเกิดในครอบครัว ผูกพันใกล้ชิดและสนิทสนมกับสถาบันนี้เป็นอย่างยิ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องครอบครัว หากจะศึกษาด้วยตนเอง ด้วยการสังเกต การมีส่วนร่วมน่าจะเพียงพอไหม ในเมื่อเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้วว่า แบบแผนของครอบครัวมีความเป็นมาทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นทุกๆ ก็น่าจะเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่น่าจะต้องมาศึกษาอะไร ความจริงเรื่องนี้ไม่อาจจะใช้แค่การสังเกตโดยตรง แต่เป็นเรื่องที่ต้องใช้ทฤษฎีการให้ข้อคิดซึ่งถึงแม้จะไม่สมบูรณ์แบบ แต่ก็ยังเป็นพื้นฐานของการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันที่มนุษย์จะขาดเสียมิได้¹

ครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานทางชีวภาพ และเป็นสถาบันสังคมสากลที่ทุกสังคมต้องประสบเป็นหน่วยของสังคมที่มีความคงทนที่สุด และยังไม่เคยปรากฏสังคมมนุษย์ใดที่ไม่มีสถาบันครอบครัวปรากฏอยู่ เพราะมนุษย์ทุกคนต้องอยู่ในสถาบัน² ตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตใหญ่

^{*} สุภัตรา สุภาพ ร.บ. เกียรตินิยม (จุฬาฯ), ร.ม. (จุฬาฯ), ศศ.บ. (ธรรมศาสตร์) M.S.W. (University of Iowa), Cert. in Social Welfare (Davenport) รองศาสตราจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Helen McGrill Hughes, *Life in the Families* (Boston: Holbrook Press, 1971), p. 1.

² John Biesanz, Mavis Biesanz, *Introduction to Sociology* (New York: Prentice Hall, 1969), p. 521.

³ สุภัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา แก้ไขปรับปรุงครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525) หน้า 71.

เรื่องของครอบครัวจึงได้มีการพัฒนาอย่างมาก โดยยิ่ววิธีการทางวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 และหากมองย้อนสู่สมัยเฟลโต ซึ่งมีการสังเกตและอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับสังคม รวมทั้งมีการเสนอรูปแบบของสังคมในอุดมคติ และในสังคมดังกล่าวครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ส่วนการศึกษาระบบความเกี่ยวพันของครอบครัวที่มีต่อสถาบันอื่น ๆ และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวได้พัฒนาขึ้น เมื่อมีการศึกษาความรู้ทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยาขึ้น อย่างไรก็ตามความรู้ในเรื่องนี้ยังมีน้อยมาก เพราะมีอุปสรรคหลายประการในการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัว เช่น การที่คนเราชอบอยู่แบบตัวใครตัวมัน การไม่ชอบให้ใครมาสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องราวในบ้านของตนเป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลที่ได้จากครอบครัวเป็นข้อเท็จจริงที่ใช้ได้กับทุกครอบครัวหรือไม่ ข้อถกเถียงนี้แม้ในปัจจุบันก็ยังหาข้อยุติไม่ได้ อย่างไรก็ตามแม้ข้อมูลที่ได้มาจะไม่สมบูรณ์ แต่ก็ยังพอเป็นแนวทางทำความเข้าใจเกี่ยวกับครอบครัวได้ไม่มากนัก

2. สังคมวิทยากับครอบครัว

ทั้งแต่มิวิชาสังคมวิทยา ครอบครัวจัดเป็นสถาบันสังคมและเป็นกลุ่มสังคมที่สำคัญ แต่นักสังคมวิทยายุคต้น ๆ ให้ความสำคัญกับครอบครัวน้อยมาก ผู้ที่ศึกษากลายเป็นนักมานุษยวิทยาและนักชาติพันธุ์วิทยา โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 19 และตอนต้นศตวรรษที่ 20 ข้อมูลที่ได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคมตะวันตกในส่วนต่าง ๆ ของโลกซึ่งก็เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ในเรื่องนี้ G.E. Howard⁴ ได้กล่าวไว้ในหนังสือชุด 3 เล่มของเขา ในปี ค.ศ. 1904 ชื่อ *The History of Matrimonial Institutions Chiefly in England and the United States* โดยในศตวรรษนี้วิชาสังคมศาสตร์ได้วางรากฐานและพัฒนาการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว จนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง และหนังสือ *The History of Human Marriage* ของ Edward A. Westermach อาจถือเป็นจุดสุดยอดของการศึกษาครอบครัวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงมานุษยวิทยาและเชิงเปรียบเทียบแบบไม่ใช้อารมณ์ หลังปี ค.ศ. 1920 นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันจึงหันมาสนใจศึกษาครอบครัวอย่างจริงจัง และเป็นรากฐานในการศึกษาครอบครัวจนกระทั่งปัจจุบัน ทำให้มีการค้นคว้าวิจัยและแต่งตำราทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับครอบครัวเพิ่มมากขึ้น

⁴ James B. McKee, *Introduction to Sociology* (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1969), p. 351.

3. ความหมายของครอบครัว⁵

เรื่องคำจำกัดความของความหมายของครอบครัวนั้นไม่ตายตัว⁶ นักสังคมวิทยาต่างก็ให้ความหมายตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งก็ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก Burgess กับ Lock ได้ให้คำจำกัดความของครอบครัวว่าจะต้องมีลักษณะสำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

1. จะต้องประกอบด้วยบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันโดยการสมรส หรือมีความผูกพันทางสายโลหิตหรือการมีบุตรบุญธรรม การสมรสแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา ส่วนความผูกพันทางสายโลหิต คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก รวมทั้งบุตรบุญธรรมด้วย

2. สมาชิกของครอบครัวเหล่านี้อยู่ร่วมกันภายในครัวเรือนเดียวกัน หรือบางครั้งก็แยกกันไปอยู่ต่างหาก สมัยโบราณ ครัวเรือนหนึ่งจะมีสมาชิก 3-4-5 ชั่วอายุคน ปัจจุบันครัวเรือน (โดยเฉพาะในประเทศพัฒนา) จะมีขนาดเล็ก ประกอบด้วยสามีภรรยาและลูกหนึ่งหรือสองสามคนขึ้นไปหรือไม่มีเลย

3. ครอบครัวเป็นหน่วยของการมีปฏิริยากันทางสังคม เช่น ระหว่างสามีภรรยา พ่อแม่ ลูก พี่ น้อง โดยแต่ละสังคมจะกำหนดบทบาทของสมาชิกในครอบครัวไว้ เป็นการไม่ใช่เพียงต่างคนต่างกิน ต่างคนต่างอยู่ แต่ต่างคนต่างมีปฏิริยาเชิงสัมพันธ์ต่อกัน เช่น รักกัน เอาใจใส่กัน สงสอนกัน จิตใจผูกพันกัน เป็นต้น

4. ครอบครัวถ่ายทอดรักษาวินัยธรรม สมาชิกจะถ่ายทอดและรับแบบของความประพฤติในการปฏิบัติต่อกัน เช่น ระหว่างสามีภรรยา และลูก และเมื่อผสมผสานกับวัฒนธรรมที่นอกเหนือไปจากครอบครัว ก็จะได้แบบของความประพฤติที่สมาชิกปฏิบัติต่อกันและต่อผู้อื่น

สรุปแล้ว ครอบครัวอาจหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มารวมกันโดยการสมรส โดยทางสายโลหิต หรือโดยการรับเลี้ยงดู (คือเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้) ปกติแล้วหมายรวมถึงครอบครัวที่ประกอบด้วย สามีและภรรยา มีลูกของตนเองหรือไม่ก็ได้ มีการก่อตั้งขึ้นเป็นครอบครัว มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นสามีและภรรยา เป็นพ่อและแม่ เป็นลูกชายลูกสาว เป็นพี่เป็นน้อง โดยมีการรักษาวินัยธรรมเดิม และอาจจะมีการสร้างสรรค้วินัยธรรมใหม่เพิ่มเติมก็ได้⁷

⁵ สุทศรา สุภาพ, *op. cit.*, หน้า 72.

⁶ Norman W. Bell, Ezra F. Vogel, *The Family* (New York: The Free Press, 1960), p. 37.

⁷ Ernest W. Burgess, Harvey J. Lock, and Mary Margaret Thomas, *The Family* (New York: Van Nostrand Reinhold Co., 1971), p. 6.

4. การเริ่มต้นของครอบครัว

กลุ่มครอบครัวในยุคแรก ๆ จะมีนัยสำคัญน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับที่อยู่เป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งกลุ่มนี้จะประกอบด้วยครอบครัวเพียงสองสามครอบครัวซึ่งอยู่ในที่ห่างไกล ชีวิตจึงต้องล่าสัตว์และปลูกพืชผลกินนับเป็นวัฒนธรรมเบื้องต้น และปัจจุบันก็ยังมิมีวัฒนธรรมน้อย ครอบครัวดังกล่าวจะมีคู่สมรสเพียงคนเดียวและมีความมั่นคงมาก นักสังคมวิทยาเรียกครอบครัวที่มีแต่พ่อแม่ลูกว่า “ครอบครัวเดี่ยว” (Nuclear Family) อันเป็นครอบครัวเก่าแก่ดั้งเดิมที่สุด ถ้าครอบครัวใดมีชายหญิงมากกว่าหนึ่ง เรียกว่า “มากผัวมากเมีย” (Polygamy) ซึ่งยังแยกออกไปได้เป็นครอบครัวแบบที่ชายมีเมียหลายคน เรียกว่า “มากเมีย” (Polygyny) ถ้าหญิงมีสามีหลายคน เรียกว่า “มากผัว” (Polyandry) ครอบครัวแบบหลังนี้ไม่ค่อยเป็นที่นิยม และมักจะพบในแถบเอเชียใต้ กลุ่มเร่ร่อนในธิเบต พวก Todas ในอินเดียตอนใต้และมีปรากฏบ้างในพวก Paharis ในอินเดียทางเหนือ และที่พบมากที่สุด สามีของหญิงทั้งหมดเป็นพี่น้องกัน โดยที่คนใดจะมีฐานะสูงกว่าคนอื่น น้อง ๆ ก็มีฐานะค่อยลงไป หากมีลูกถือว่าเป็นลูกพี่ชายคนโต ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าคู่สมรสอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือญาติพี่น้อง เรียกว่า “ครอบครัวขยาย” (Extended Family) ซึ่งแบบแผนของครอบครัวนี้เปลี่ยนแปลงได้ จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง หรือในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันเป็นเรื่องของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป¹⁰

เนื่องจากครอบครัวของมนุษย์ไม่ได้เป็นไปตามสัญชาตญาณแบบสัตว์ แต่เป็นไปตามหลักชีววิทยาที่สอนมนุษย์ให้ปฏิบัติอยู่ในขอบเขต มีความเกี่ยวข้องในระหว่างเครือญาติอันเป็นพื้นฐานในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน¹¹ โดยวงจรชีวิตในครอบครัวเริ่มด้วยการสมรส และดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งภรรยาตั้งครรภ์ ปกติช่วงนี้จะใช้เวลาประมาณ 1 ปีหรือนานกว่านั้น และช่วงชีวิตของการสมรสอาจจะสิ้นสุดเมื่อคู่สมรสไม่มีลูกหรือภัยเหตุใดก็ตาม

⁸ Henry M. Johnson, *Perspective on Social Organization* (New York: Lippincott, 1966), p. 154.

⁹ McKee, *op. cit.*, p. 388.

¹⁰ Kingsley Davis, *Human Society* (New York: McMillan Co., 1967), p. 4.

¹¹ *Ibid.* หน้า 397.

ตามแบบแผนของครอบครัวในระยะเริ่มต้น จะมีสมาชิกเพียง 2 คน คือ สามีและภรรยา อายุเฉลี่ยในการสมรสครั้งแรก ชายประมาณ 22 ปี หญิงประมาณ 20 ปี ชายหญิงมาอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาที่มีอะไรหลายอย่างแตกต่างกันไป ที่ต้องพยายามปรับตัวเข้าหากัน¹² เพื่อชีวิตครอบครัวจะได้เป็นสุข

5. ชีวิตในครอบครัว

ในสังคมมนุษย์นั้น สมาชิกในครอบครัวมีส่วนช่วยในการสร้างสรรความเจริญเติบโตของชีวิตเป็นอย่างมาก และความเป็นอยู่ในครอบครัวก็มีปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความแตกต่างระหว่างเพศ การหาความสุขในชีวิตสมรส การมีบุตรหลานสืบตระกูล การเลี้ยงดูเด็ก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แม้จะไม่ใช่ปัจจัยเพียงพอที่ทำให้เกิดมีครอบครัว แต่ก็สิ่งสำคัญที่ช่วยให้ชีวิตดำเนินไปได้

เราต้องยอมรับว่า ทุกสังคมจะมีเพศหญิงและเพศชายเป็นส่วนสำคัญในครอบครัว โดยชายหญิงสามารถจะหาความสุขทางเพศได้ในรูปของการสมรส ทำให้กลายเป็น "พ่อ" และ "แม่" ซึ่งเป็นผลจากการที่มีชีวิตร่วมกัน คำว่า "พ่อ" และ "แม่" จึงเป็นความแตกต่างทางเพศของชายและหญิงในด้านความสัมพันธ์ การแบ่งงาน และพัฒนาการทางวัฒนธรรมของชายและหญิง

แต่งงานส่วนใหญ่ของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทางเพศแต่อย่างเดียว เพราะชายหญิงต่างก็สามารถจะทำงานทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา วิทยาศาสตร์ วิชาการ การละเล่นต่าง ๆ เป็นต้นได้พอ ๆ กัน อย่างไรก็ตามความแตกต่างทางเพศ ทำให้ชายเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าหญิงไม่สามารถจะทำงานดังกล่าวได้ เพียงแต่หญิงต้องอยู่อยู่กับงานในครอบครัวทำให้ไม่อาจจะทำงานเหล่านั้นได้ นอกจากนี้วัฒนธรรมก็มีส่วนขวางกั้นทำให้สตรีทำงานไม่ได้ดี จนกระทั่งมีการศึกษาเกี่ยวกับความเหนือและความต่ำต้อยทางเพศ¹³ (sexual superiority and inferiority) เพื่อให้มีการยอมรับสภาพทางสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนี้ว่า งานต่าง ๆ ในครอบครัวไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศ แต่ประเพณีและวัฒนธรรมจะระบุงานเป็นของเพศใด

¹² Evelyn Millis Duvall, *Family Development* (philadelphia : Lippinceott, 1967), p. 124

¹³ Dorothy R. Blisten, *The World of the Family* (New York : Ramdom House, 1963), p. 6.

อย่างไรก็ตาม เรื่องการแบ่งงานทางเพศไม่ว่าเป็นงานภายในบ้าน หรือนอกบ้านนั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปจนเป็นธรรมดา โดยเฉพาะเมื่อทั้งสองฝ่ายสมรสกันและกลายเป็นพ่อหรือแม่ขึ้นมา ในช่วงนี้ชายและหญิงจะพบว่า ความแตกต่างทางเพศมีส่วนสำคัญต่อการดำรงชีวิต

งานทางเพศที่สำคัญของหญิงคือการตั้งครรภ์ การคลอดบุตร การเลี้ยงดูบุตร หรือมีอาการที่แสดงว่าเป็นหญิง เช่นการมีประจำเดือน หรือการตั้งครรภ์ ซึ่งต้องใช้เวลานาน และร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไป ทำให้งานต่าง ๆ ที่เคยเป็นงานง่ายกลายเป็นของยาก การคลอดบุตรอาจจะเจ็บปวด บางครั้งอาจจะถึงตายก็ได้ ทำให้หญิงบางคน (เป็นส่วนน้อย) ไม่ยอมมีบุตร

อย่างไรก็ตาม แม่และลูกมักจะเป็นหลักประกันการอยู่รอดของครอบครัว และแม่มักจะรับผิดชอบมากกว่าพ่อทั้งก่อนคลอดและหลังคลอด โดยแม่จะดูแลลูกอย่างใกล้ชิดรวมทั้งการให้นมบุตร ความผูกพันของแม่ที่มีต่อลูกจึงเป็นเรื่องของร่างกายและจิตใจ ความคิดในเรื่องนี้ตรงกับ Margaret Mead นักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียงที่กล่าวว่า ผู้หญิงควรจะเลี้ยงลูกให้ดีพอ ๆ กับการประสบผลสำเร็จในวิชาชีพด้วย ไม่ใช่ได้อย่างเสียอย่าง¹⁴ แต่ก็ไม่น่าเสมอไปว่าแม่ทุกคนจะดูแลลูกเสมอไป หรือชายจะไม่รับผิดชอบต่อเด็กตามที่กล่าวมา เพราะในบางสังคมชายไม่รับผิดชอบลูกของตน แต่ไปรับผิดชอบต่อเด็กซึ่งไม่ใช่ลูกหลานของตน เช่น กรณีนำชายกับหลานนำชายจะทำหน้าที่เป็นพ่อไปในตัว แม้บทบาทนี้จะเป็นในแง่ด้านสังคมมากกว่าชีววิทยาก็ตาม¹⁵

ชีวิตในช่วงแรก ๆ จึงเป็นเรื่องของแม่กับลูกมากกว่าพ่อ หรือความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาเป็นสิ่งที่รองลงมา มีการแบ่งงานกันทำในระหว่างพ่อแม่อันเป็นเรื่องค่านิยมของแต่ละสังคม โดยพ่อมีหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว และทำหน้าที่ปกป้องดูแลภรรยาและลูก นี่คือนิยามที่พ่อให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัว การที่ฝ่ายชายมีความรับผิดชอบต่าง ๆ มากกว่าสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว เพราะหญิงและลูกต้องพึ่งพาชาย ไม่ว่าวัฒนธรรมจะเป็นอย่างไร ความแตกต่างทางเพศมีส่วนทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำเช่น หญิงรับผิดชอบงานในบ้าน ฝ่ายชายรับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่สำคัญในสังคม

เมื่อสมาชิกในครอบครัวอย่างเข้าสู่วัยชรา ครอบครัวจะเป็นฝ่ายที่ดูแลและเลี้ยงดูคนเหล่านี้ตามขนบธรรมเนียมประเพณี การที่พ่อแม่ดูแลเด็กจนกระทั่งเติบโตใหญ่ เด็กก็มีหน้าที่จะดูแลท่านในยามชราภาพ การมีบุตรหลานจึงเป็นสิ่งที่พ่อแม่ปรารถนา ทั้งในแง่ได้รับการเลี้ยงดู

¹⁴ ทรวดี "เรื่องราวของแม่กับลูก" กุลสตรี (ตุลาคม 2525), หน้า 31.

¹⁵ Arnold W. Green, *Sociology* (New York : McGraw-Hill, 1972), p. 274.

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2525

จากลูกหลาน และทำให้มีผู้สืบทอดต่อไป ถึงแม้บางสังคมจะให้เป็นที่มาของสถานสงเคราะห์ แต่ในหลายสังคมถือว่า ปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อแม่ ก็บุคคลสำคัญของครอบครัว

6. หน้าที่ของครอบครัว¹⁶

1. สร้างสรรสมาชิกใหม่ (reproduction) หน้าที่นี้มีความสำคัญมาก ถ้าไม่มีการสร้างสมาชิกใหม่ สังคมนั้น ๆ จะสูญหายไป การสร้างสมาชิกใหม่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้

2. การบำบัดความต้องการทางเพศ (sexual gratification) ซึ่งออกมาในรูปของการสมรส เพราะการสมรสคือวิธีการหนึ่งที่สังคมเข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ทางเพศให้อยู่ในขอบเขต แต่ไม่ได้หมายความว่า ความต้องการมีความสัมพันธ์ทางเพศแต่เพียงอย่างเดียว จะต้องทำให้มนุษย์ต้องมีครอบครัวเสมอไป เพราะมนุษย์มีทางเลือกทางอื่น ๆ โดยไม่ต้องมีครอบครัวก็ได้ การควบคุมทางเพศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการสืบพันธุ์

3. การเลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตในสังคม (maintenance of immature children or raising the young) เนื่องจากมนุษย์มีระยะเวลาความเป็นเด็กยาวนานกว่าสัตว์อื่น และต้องได้รับการเลี้ยงดูและเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ และไม่มีสถาบันใดจะทำหน้าที่ได้ดีกว่าสถาบันนี้ เพราะพ่อแม่ส่วนใหญ่จะรักและเลี้ยงดูลูกของตนเป็นอย่างดี ตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโต¹⁷ ไม่ว่าจะมั่งมีหรือยากจนเพียงไร ครอบครัวจึงเป็นสถาบันสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของเด็ก

4. ให้การขัดเกลาหรือการอบรมสั่งสอน (Socialization) ครอบครัวเป็นแหล่งการอบรมเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง เป็นสถาบันที่เตรียมตัวเด็กให้ออกไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่พ้นไปจากบ้าน ครอบครัวจะช่วยอบรมเด็กให้รู้จักกฎเกณฑ์คุณค่า แบบของความประพฤติและอื่น ๆ เพื่อให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าขาดกระบวนการนี้ คนเราจะไม่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

5. กำหนดสถานะภาพ (placement) ครอบครัวจะกำหนดชื่อและสกุลของเด็ก สถานะภาพที่ครอบครัวให้มาทำให้เรารู้ว่า เราเป็นใคร อยู่กับคนกลุ่มไหน อยู่ในระดับใดเป็นต้น

¹⁶ สุทธิรา สุภาพ *op. cit.*, หน้า 75-76.

¹⁷ ดู George P. Murdock, *Social Structure* (New York : McMillan 1949), pp. 354-357.

นอกจากนี้ สถานะภาพเป็นสังคมก็ตัวมาแต่เกิด เช่น เป็นลูกคนจน คนรวย เป็นลูกเชื้อพระวงศ์ ลูกรัฐมนตรี ลูกชานา ลูกพ่อค้า เป็นต้น ซึ่งสถานะภาพอาจเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ถ้าเป็นสังคมเบ็ดจะเปลี่ยนได้ง่าย สังคมเบ็ดเปลี่ยนยากหรือเปลี่ยนไม่ได้เลย อย่างไรก็ตาม คนร่ำรวยย่อมมีโอกาสดีกว่าคนที่ยากจน เช่น ได้รับการศึกษาดีกว่า หรือได้สถานะภาพสูงกว่า เป็นต้น สถานะภาพแรกเกิดจึงมีส่วนสร้างความเจริญหรือความล้าหลังแก่บุคคลไม่น้อย

6. การให้ความรักความอบอุ่น (affection) เป็นแหล่งที่เด็กจะได้รับความรักอย่างบริสุทธิ์ใจ เช่น ความรักระหว่างพ่อแม่ลูก หรือระหว่างสามีภรรยา เป็นต้น เป็นแหล่งที่นอกจากจะให้ความรัก ความอบอุ่นแล้ว ยังเป็นแหล่งให้ความคุ้มครองและความมั่นคงทางก้นจิตใจแก่สมาชิก ทำให้สมาชิกมีกำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคให้ลุล่วงไปได้

7. การแบ่งงานในครอบครัว

ในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง จะมีหน้าที่แตกต่างกันไปตั้งแต่เด็ก¹⁸ เช่น ในเกาะอันตามันส์ ชายมีหน้าที่ล่าสัตว์ หญิงหาพืชผลและอาหาร จักสถาน เย็บปักถักร้อย เวลา มีพิธีการต่าง ๆ ชายจะล่าสัตว์หาอาหาร หรือดูแลไร่ข้าวโพด เป็นต้น

แต่เนื่องจากโครงสร้างของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น จากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากชนบทกลายเป็นเมืองมากขึ้น จึงทำให้มีสถาบันหรือองค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนวัดวาอาราม องค์การทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ทำหน้าที่แทนครอบครัว หน้าที่ของครอบครัวจึงเปลี่ยนไปด้วย เช่น ภรรยาไม่น้อยในปัจจุบันมีส่วนในทางเศรษฐกิจเคียงบ่าเคียงไหล่กับสามี ในฐานะเป็นผู้ร่วมหารรายได้เลี้ยงครอบครัว การตัดสินใจและการวางแผนเพื่อครอบครัว¹⁹ ซึ่งครอบครัวในเมืองและชนบท ก็มีความคิดในเรื่องนี้แตกต่างกันพอควร

สมัยก่อนครอบครัวชนบทเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ที่เรียกว่าครอบครัวขยายที่มีสมาชิกมาก สมาชิกจึงมีความใกล้ชิด มีการพึ่งพาอาศัยกัน โดยครอบครัวเกษตรกรในยุคนั้นทำหน้าที่ 2 ประการ ประการแรกเป็นหน่วยการผลิตสินค้า การให้บริการขั้นมูลฐานในด้านการบริโภคและการตลาด ประการที่สองเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการ²⁰ แต่เนื่องจากคนเป็นจำนวนไม่น้อยย้าย

¹⁸ Green, *op. cit.*, p. 281.

¹⁹ Paulena Nichell, Jean Muir Dorsey, *Management in Family Living* (New York: Willey Eastern, 1967), p. 9.

²⁰ Hughes, *op. cit.*, p. 119.

เข้ามาอยู่ในเมือง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติไม่ใกล้ชิดเท่าแต่ก่อน เนื่องจากครอบครัวในเมืองเป็นครอบครัวขนาดเล็กที่เรียกว่าครอบครัวเดี่ยว ที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก ต่างกับครอบครัวเดิมที่เป็นครอบครัวขยายและมีญาติพี่น้องอยู่ด้วย

นักสังคมวิทยากล่าวว่าครอบครัวขยายจะค่อย ๆ หดหายไป กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวเพราะสะดวกต่อการอพยพเคลื่อนย้าย และเหมาะกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้ในสหรัฐอเมริกา มีการศึกษาค้นคว้าไม่น้อย และพบว่าครอบครัวในเมืองกับในชนบทมีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติคล้าย ๆ กัน โดยครอบครัวที่อยู่ในเมืองมานาน จะมีญาติอยู่คอยช่วยเหลืออยู่ใกล้ ๆ ในเรื่องการเลี้ยงดู การทำงาน การเงิน และให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติไม่ดังกับชาตกอนเสียทีเดียว ยกเว้นพวกที่อยู่ห่างไกลกันมาก ๆ และถึงแม้ผู้หญิงจะทำงานนอกบ้านบ้าง หญิงก็ยังมีความรับผิดชอบต่องานในบ้านและการเลี้ยงดูลูก และรับผิดชอบเรื่องอื่น ๆ ในบ้าน

การแบ่งงานระหว่างชายและหญิงจึงพอแยกได้กว้าง ๆ ดังนี้

1. การดูแลบ้าน ในสมัยโบราณ สามีจะทำงานที่เป็นของชาย ภรรยาจะทำงานที่เป็นของหญิง งานของชายมักจะเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานอย่างมากทั้งในป่าและตามทุ่งนา ส่วนหญิงจะต้องมีหน้าที่เลี้ยงดูลูก ดูแลสามี ดูแลบ้าน หญิงจึงต้องอยู่แต่ภายในบ้าน ปัจจุบันภรรยาทำงานนอกบ้านเพิ่มขึ้น สามีจึงแบ่งเบาภาระภรรยาด้วยการช่วยทำงานบ้านบ้าง

คำถามก็มีว่า ครอบครัวในปัจจุบัน มีการแบ่งงานกันทำเหมือนเดิมไหม ซึ่งนักสังคมวิทยาสองคน คือ Blood กับ Wolfe²¹ ได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยสอบถามจากภรรยา 731 ครอบครัวในเมืองคิทรอยส์ ผลปรากฏว่าสามีจะทำหน้าที่ตัดหญ้า ตักหิมะ ซ่อมแซมสิ่งต่างๆ ภรรยาจะล้างจาน ทำความสะอาดบ้าน ทำอาหาร ส่วนการจัดการเรื่องเงินและการใช้จ่ายเงิน หรือซื้อข้าวของเครื่องใช้ ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของภรรยา

ความจริงหญิงจะทำงานอะไร ไม่ใช่เป็นเรื่องความเหมาะสมกับร่างกายและจิตใจ แต่เป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่หรือสังคมเห็นว่าจะเป็นของหญิงมากกว่า ข้อคิดในเรื่องปัจจุบันจึงเปลี่ยนไปไม่น้อย เพราะสามีอเมริกันเป็นจำนวนมากจะทำหน้าที่ซื้อข้าวของตามซูเปอร์มาร์เกตแทนภรรยา

²¹ Merrill, *Ibid.*, p. 104.

2. การตัดสินใจ Blood กับ Wolfe ได้ทำแบบสอบถามขึ้นอีกชุดหนึ่ง ถามครอบครัวในตีทรอยต์ 761 ครอบครัว ซึ่งเคยตกเป็นตัวอย่างการสอบถามมาแล้ว ผลปรากฏว่า สามีสี่ส่วนมากจะเป็นคนตัดสินใจงานในหน้าที่ของเขา เรื่องรถ เรื่องการประกันชีวิต ภรรยาก็จะตัดสินใจงานนอกบ้านที่เป็นเรื่องของเธอเอง รวมทั้งการกินอยู่ในครอบครัว เรื่องการตัดสินใจนี้จะแตกต่างกันไปตามแต่ละครอบครัว

3. การทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ในครอบครัวที่สามีทำงานนอกบ้าน และภรรยาเป็นแม่บ้าน ภรรยาจะใช้เวลาทำงานทั้งวันในงานเกี่ยวกับของหญิง หากสามีมีเวลาว่างจากงานนอกบ้านก็จะมาช่วยทำงานบ้านที่จัดว่าเป็นของชาย แต่ในบางครอบครัวแบ่งโดยถือความสะดวกมากกว่าให้ใครที่พอมีเวลาว่างเป็นคนทำ

4. การแบ่งงานระหว่างสามีภรรยา สามีในเมืองจะเป็นสามีแบบเก่าที่ให้ภรรยาทำงานบ้าน แต่ตัวเองจะถูกบังคับทางอ้อมให้ช่วยทำงานบ้านบ้างเหมือนกัน

ในครอบครัวชนบท งานในไร่ในนาเป็นงานที่ต้องทำอยู่ตลอดเวลา ไม่มีวันจบสิ้นเหมือนงานบ้านของหญิง ครั้นกลับมาถึงบ้านก็มีการให้ทำอีก งานจึงมีอยู่เรื่อย ๆ และชายไม่รู้สึกรู้ว่ามีหน้าที่ต้องช่วยภรรยาทำงานในบ้าน ภรรยาเองก็ต้องทำงานเพิ่มขึ้น เพราะภรรยาคือผู้ช่วยสามีในไร่ในนา ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายโดยไม่ต้องจ้างคนมาช่วย ภรรยาของพวกเกษตรกรจึงทำงานมากกว่าภรรยาที่อยู่ในเมือง ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องซ่อมแซมเครื่องใช้เอง รวมทั้งดวงหญ้ามากกว่าหญิงในเมืองเสียอีก

8. ปัญหาบางประการเกี่ยวกับการศึกษา “ครอบครัว”

ปัญหาที่น่าสนใจและน่าศึกษามีดังนี้ คือ

1. ครอบครัวแบบสากลเป็นอย่างไร
2. ครอบครัวควรมีหน้าที่อย่างไร
3. ผลกระทบของการขยายตัว และการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมกับครอบครัว

สมัยใหม่

4. การจักระกับชนทางสังคมมีผลต่อครอบครัวอย่างไร
5. สถานะภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัว

1. **ครอบครัวแบบสากล** การศึกษาในเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการมองครอบครัวในฐานะเป็นสถาบันสังคมที่มีแบบแผนบางอย่างที่ปรากฏในทุกสังคม ไม่ว่าจะมีความหมายของครอบครัวแตกต่างกันเพียงไร แต่ในเรื่องความเป็นสากล มีการโต้แย้งเรื่องลักษณะที่เป็นสากล²² นักสังคมวิทยาที่ชื่อ Zeditch ได้ให้ความหมายเรื่องของครอบครัว โดยพยายามหาคำจำกัดความของนักสังคมวิทยาในยุคแรกๆ ที่เน้นเกี่ยวกับหน้าที่ของ Malinowski ว่าความเป็นสากลคืออะไร²³ Malinowski เห็นว่า "กฎหมาย" เป็นบรรทัดฐานที่ควรจะต้องคำนึงและน่าจะเป็นสากลในทุกครอบครัว โดยเฉพาะการมีบุตรอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นลักษณะสำคัญที่มีในทุกสังคมและอย่างน้อยต้องมีบุคคลรับผิดชอบในการเลี้ยงเด็กที่เกิดขึ้นมา ส่วนการมีเด็กนอกสมรสนั้น Zeditch ถือว่าเป็นการผิดศีลธรรม เพราะทำให้เด็กที่เกิดขึ้นมาเสียสิทธิ์ในด้านต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ Goode²⁴ ให้ข้อคิดว่า ในสังคมการเบรียน 8 สังคมมีลูกนอกสมรสถึง 60 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาสามัญในสังคมนั้น แต่ Goode ก็กล่าวว่าความประพฤติแบบนี้ของพวกหมู่เกาะนั้นไม่ถือเป็นเหตุผลพอที่จะเป็นข้อโต้แย้งความคิดอันเป็นสากลของทั่วโลกเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เพราะการมีลูกนอกสมรสแบบนี้เป็นผลเสียของโครงสร้างในครอบครัวดังกล่าว นอกจากนี้ Goode ยังพบอีกว่าการที่มีปัญหาเด็กนอกสมรส เพราะชายหญิงมีอุปสรรคเรื่องการสมรส จึงทำให้มีลูกก่อนการสมรสที่จะจัดขึ้นในเวลาต่อมา

ฉะนั้นครอบครัวสากลจึงเป็นกระบวนการที่มีอยู่เป็นสากลในสังคมมนุษย์ ส่วนที่ไม่สากลคือแบบแผนของครอบครัวที่นำไปใช้ในทุกสังคม

2. **หน้าที่ของครอบครัว** ความคิดในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึง การตระหนักถึงผลกระทบของอุตสาหกรรม ที่มีต่อโครงสร้างของครอบครัวในระยะยาว ซึ่งเป็นปัญหาสังคมในสังคมสมัยใหม่ที่เกิดความคิดว่า หน้าที่ของครอบครัวที่กล่าวมาแล้วเพียงพอหรือไม่ ซึ่งตามข้อเท็จจริงครอบครัวปัจจุบันมีการะมาหลายในการต่อสู้กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งครอบครัวแบบเดิม จะมีความมั่นคงในแง่การมีกินมีใช้มากกว่า

3. **ผลกระทบของการขยายตัวและความเจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมต่อครอบครัว** ครอบครัวปัจจุบันแตกต่างจากครอบครัวแบบเดิม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

²² McKee, *op. cit.* p. 354.

²³ ดู Morris Zeditch, Jr. "Family, Marriage & Kinship" Robert E.L. Farris. ed., Mcnally, 1964), pp. 680-6733.

²⁴ ดู W.J. Goode "Illegitimacy in the Caliblean Social Structure" *American Sociology Review* (February, 1960), pp. 21-30.

ทางสังคมดังกล่าว ทำให้ครอบครัวสูญเสียหน้าที่ทางสังคมบางอย่างให้กับสถาบันอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งมีนักสังคมวิทยาให้ความสนใจ เช่น Burgess และ Lock กล่าวว่า ครอบครัวมีแนวโน้มจะกลายมาเป็นแบบเพื่อนกันมากขึ้น” โดยเฉพาะทัศนคติทางสังคมวิทยาเห็นว่า ในสังคมเกษตร ครอบครัวคือศูนย์กลางของชีวิตสมาชิก เนื่องจากสมาชิกต้องขึ้นอยู่กับกลุ่มไม่ว่าในด้านการผลิต การบริโภค ครอบครัวจึงมีอำนาจและอิทธิพลเหนือปัจเจกชน และเห็นผลประโยชน์ของครอบครัวเหนือผลประโยชน์ส่วนบุคคล สมาชิกแต่ละคนจึงมีหน้าที่ และมีความผูกพันในหมู่ญาติญาติมากกว่าครอบครัวเดี่ยว เช่น ชาวนาในยุโรปไม่สนใจการศึกษา เด็กชายจึงถูกหัดให้ทำนาเพื่อเป็นชาวนา ส่วนเด็กหญิงก็ถูกเลี้ยงให้เป็นแม่บ้านต่อไป และในสังคมแบบนี้ ไม่มีบริการเรื่องสวัสดิการ ครอบครัวจึงต้องมีหน้าที่เลี้ยงดูคนชรา พยาบาลคนเจ็บ เลี้ยงดูเด็กกำพร้า เป็นต้น ทำให้มีความผูกพันในแง่ศีลธรรม และด้วยเหตุที่ครอบครัวเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทุกอย่างในชีวิต นักสังคมวิทยาจึงกล่าวว่า ครอบครัวไม่ใช่เป็นเพียงกลุ่มทางสังคมแต่เป็นสถาบันสังคม

นอกจากนี้ การขยายตัวของอุตสาหกรรม ได้เปลี่ยนโครงสร้างของครอบครัว ทำให้มีการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ครอบครัวจึงไม่ได้เป็นหน่วยการผลิตต่อไป พ่อแม่จึงไม่ต้องให้ลูกช่วยในการผลิตเหมือนอย่างแต่ก่อน เมื่อเด็กไม่ได้ผลิตอะไรมีแต่การบริโภคอันเป็นภาระของครอบครัว ครอบครัวชั้นกลางจึงต้องจำกัดครอบครัวให้เล็กลง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนี้ ทำให้การพึ่งพาอาศัยระหว่างญาติลดน้อยลง จึงเกิดครอบครัวเดี่ยวแทนครอบครัวขยาย สมาชิกในครอบครัวจึงสามารถเลือกอาชีพ และเลือกคู่ตามที่ตนต้องการมากขึ้นกว่าเดิม ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อสมาชิกน้อยลง

4. การจัดระดับชั้นทางสังคม (stratification) ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยายจะมีการจัดระดับชั้นเสมอ นักสังคมวิทยาเน้นเรื่องการจัดระดับชั้นในแง่การกำหนดสถานะภาพสมาชิกของครอบครัว เพราะระดับชั้นจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเลือกอาชีพ การศึกษา การขัดเกลาทางสังคมว่า ควรประพฤติและมีวิถีชีวิตอย่างไร

ในช่วง 1940 นักวิชาการมีชื่อเสียง เช่น Davis และ Havighurst³⁶ พบว่า พ่อแม่ชนชั้นกลางจะดูแลลูกก่อนเข้านอน การแต่งกาย และไม่คอยยืดยุ่น

³⁶ ดู Ernest Burgess & Harvey J. Lock, *The Family : From Institution to Companionship* (New York : American Book, 1971).

³⁷ ดู Allison Davis, Robert J. Havighurst "Social Class and Color Differences in Child Rearing" *American Sociological Review* (February, 1946), pp. 698-710.

ส่วนแม่ของชนชั้นต่ำเลี้ยงลูกแบบไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน ให้เสรีภาพแก่เด็กมากในค่านิยมหรือการแสดงอาการก้าวร้าว และไม่ค่อยมีระเบียบวินัย เด็กจึงทำอะไรตามอำเภอใจ

มาในระยะหลัง ได้มีการวิจัยเรื่องเด็กของชนชั้นกลาง ซึ่งผลออกมาตรงข้ามกับที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้ที่สนใจวิจัยในเรื่องนี้ คือ Bronfenbrenner²⁷ นักจิตวิทยาสังคมโดยกล่าวว่า การที่บุตรหลานชนชั้นกลางเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 (โดยเฉพาะครอบครัวอเมริกัน) ได้รับอิทธิพลจากหนังสือคู่มือบิดามารดาของ Gesell และ Spock ที่ "U.S. Children's Bureau" จัดพิมพ์ และมีการปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย

เรื่องการจัดระดับชั้นนี้ มีความยุ่งยากมากทั้งในด้านวิธีการและความคิด เช่น คนประเภทไหนอยู่ในชั้นใด และอีกอะไรเป็นหลัก เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นเรื่องชาติพันธุ์ก็มีอิทธิพลทำให้ครอบครัวแตกต่างกัน เช่น ในสหรัฐอเมริกา ในเมืองจะมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยว และมีชาติพันธุ์แตกต่างกันมากมาย ทำให้มีครอบครัวหลายรูปแบบ ซึ่ง Gans²⁸ ได้ยืนยันในเรื่องนี้ในการศึกษารูปแบบของครอบครัวของชาวอิตาลีที่เป็นชนชั้นกรรมาชีพและพบว่า ครอบครัวอิตาลีเป็นครอบครัวเดี่ยวผสมกับครอบครัวขยายแบบสังคมชาวนา เป็นครอบครัวที่มีครอบครัวเดี่ยวคือ พ่อ แม่ ลูก แล้วมีครอบครัวขยายที่มีพี่สาว น้องสาว น้องชาย และกลุ่มสมรสล้อมรอบอีกที ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างญาติซึ่งใกล้ชิด โดยเฉพาะลูกสาวจะปลูกบ้านอยู่ใกล้ ๆ แม่ ความสัมพันธ์ในครอบครัวจะมีลักษณะพิเศษออกไปต่างกับครอบครัวอเมริกันทั่วไป มีการแบ่งงานอย่างชัดเจน โดยชายจะทำงานกับชาย หญิงจะทำงานกับหญิง ชายจะไม่ทำงานบ้านเลย ปล่อยให้หญิงรับผิดชอบทุกอย่าง นี่คือนิทธิพลของชาติพันธุ์และชั้นของสังคม

5. สถานะภาพและบทบาทของสตรี ตั้งแต่โบราณ ชายจะมีอำนาจมากกว่าหญิง หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม หญิงกลับมีบทบาทมากขึ้น และไม่ว่าจะเปลี่ยนไปเพียงไร หญิงก็ยังหนีสถานะภาพความเป็นภรรยาและแม่ไม่พ้น

²⁷ ดู Urie Bronfenbrenner, "Socialization and Social Class Through time and Space" E.E. Mcoby, T.M. Newcomb & E.L.Hartley eds., *Reading in Social Psychology* (New York : Holt, Rinehart & Winston, 1958), p. 400.

²⁸ ดู Herbert Gans, *The Urban Villagers : Group and Class in the Life of Italian-Americans* (New York : Free Press, 1962).

กรณีมาช่วงศตวรรษที่ 20 หญิงจะต้องเลือกกระหว่างการทำงานนอกบ้านและในบ้าน ซึ่งก็มีช่วงที่หญิงจะทำงานได้ไม่กี่ปีก่อนมีลูก การทำงานของหญิงนี้จึงขึ้นอยู่กับชั้นของสังคมด้วย เช่น หญิงในหมู่กรรมกรที่ก้อยการศึกษา ไม่มีความถนัดทางอาชีพ หญิงพวกนี้จึงไม่คิดว่าตนจะทำงานอะไรได้ จุคสนใจของหญิงพวกนี้ จึงอยู่ที่การเป็นแม่บ้าน มีแค่ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงจะทำงานนอกบ้าน ปัจจุบันผู้หญิงทำงานมากขึ้นโดยเฉพาะผู้ที่มีอายุ คนโสด คนที่สมรสแล้วยังไม่มีบุตร ผู้หย่าร้างและหญิงหม้าย เป็นการทำงานเพื่อเลี้ยงตัวเองไม่ว่างานนั้นจะมีศักดิ์ศรีหรือไม่ เพราะงานที่คิดว่าเป็นนั้นมักจะเป็นของผู้ชายอยู่นั่นเอง